

27. november 2017 | Effektiv domstolsprøvelse og Socialt udsattes retssikkerhed
Retshjælpsforsikring – en social skæv tryghed?

RETSHJÆLPSFORSIKRING – EN SOCIAL SKÆV TRYGHED?

Af advokat Birgitte Arent Eiriksson | 27. november 2017

Sammenfatning

Langt de fleste danskere har en retshjælpsforsikring, fordi det er et obligatorisk element i deres familie-/indboforsikring. Det betyder dog ikke, at borgerne kan føle sig trygge, hvis der i deres privatliv opstår tvister, som skal afgøres ved domstolene – enten fordi borgeren er blevet sagsøgt og har brug for at forsvare sig mod modpartens krav, eller fordi borgeren selv har brug for at anlægge sag mod en person, virksomhed eller myndighed for at gøre sin ret gældende.

Justitia har i analysen "Retshjælpsforsikringer – en reel tryghed?" set nærmere på begrænsningerne i retshjælpsforsikringerne og samspillet mellem forsikringsordningen og ordningen om fri proces. Denne delanalyse bygger videre på den nævnte analyse, idet den anvender resultaterne til særligt at påpege en social skævhed i befolkningens adgang til domstolene.

Analysen viser, at retshjælpsforsikringerne har en række begrænsninger, som betyder, at mange borgere ikke får mulighed for at gøre deres ret gældende ved en domstol. Dette kan skyldes, at et sagsområde helt er undtaget forsikringsdækning, at processen er for tung, og/eller at dækningen på de forsikrede områder ikke er tilstrækkelig. F.eks. skal forsikringstageren selv betale selvrisko, evt. indledende undersøgelser og evt. indledende advokatarbejde. Alene selvrisko og indledende advokatarbejde vil i de mest simple sager med lav sagsværdi ligge på ca. 7.500 kr.¹ Hvis der også er behov for indledende undersøgelser, vil de samlede udgifter i en sådan sag hurtigt kunne komme op på 20.000 kr.² Hertil kommer, at forsikringstageren også skal betale sagsomkostninger, som overskrider forsikringens dækningsloft, hvilket er et problem i sager med høj sagsværdi. Det gælder f.eks. sager om tabt arbejdsevne, som har stor betydning for forsikringstagerens eksistensvilkår. Her kan borgeren risikere at stå med en regning på langt over 250.000 kr. (hvis forsikringens dækningsloft ligger på 175.000 kr.). Der opstår herved en social skæv adgang til retfærdighed, hvor de økonomisk mindre privilegerede borgere ikke har råd til at

¹ Selvriskoen er minimum 2.500 kr. og to timers advokatarbejde koster ca. 5.000 kr.

² F.eks. kostede en rapport fra en rådgivende ingeniør 11.500 kr. i en sag, som Ankenævnet for Forsikring afgjorde den 5. august 2015 (sag nr. 87927).

Om forfatteren:

Af advokat **Birgitte Arent Eiriksson**

Birgitte Arent Eiriksson er advokat i Justitia, hvor hun bl.a. er projektleder på projekterne om socialt udsattes retssikkerhed og borgeres mulighed for at få prøvet deres ret (effektiv domstolsprøvelse). Birgitte har i en lang årrække besiddet en række forskellige stillinger på Justitsministeriets område, herunder hos Rigspolitiet og Rigsadvokaten.

✉ birgitte@justitia-int.org

☎ +4530868497

📧 @BAEiriksson

gøre deres ret gældende og derfor er nødt til at give efter for modpartens krav eller indgå et mindre fordelagtigt forlig. På samme måde kan den langsommelige og komplicerede proces, som møder forsikringstageren, når forsikringselskabet ikke umiddelbart vil dække omkostningerne til domstolsprøvelse, i nogle tilfælde også være årsag til, at der er borgere, som afholder sig fra at prøvet deres ret.

Analysen viser samtidig, at samspillet mellem forsikringsordningen og fri proces-ordningen ikke fungerer godt nok. Eftersom ordningen om fri proces som udgangspunkt ikke kan anvendes af borgere med retshjælpsforsikring, og omkostningsdækningen er bedre ved fri proces, er der borgere med retshjælpsforsikring, som er stillet ringere, end hvis de ikke havde haft en forsikring. Der sker herved en udhuling af ordningen om fri proces, som ellers skulle sikre, at borgernes adgang til retfærdighed blev mindre afhængig af pengepungens størrelse. Denne svækkelse af borgerens adgang til domstolene er betænkelig og må anses for at være i strid med forudsætningerne bag ordningen om fri proces.

Justitsminister Søren Pape Poulsen har tidligere afvist behovet for ændringer af ordningen om fri proces, bl.a. med henvisning til, at langt de fleste borgere har en retshjælpsforsikring, og at ordningerne supplerer hinanden.³ Denne analyse viser imidlertid, at der er behov for ændringer af begge ordninger, hvis der skal sikres en reel og lige adgang til domstolsprøvelse.

1. Indledning

Adgangen til at få prøvet sin ret ved domstolene er en grundlæggende rettighed og udgør således en grundsten i ethvert retssamfund. Domstolene giver borgere og virksomheder mulighed for at få afgjort deres tvister af en instans, der er fuldstændig uafhængig af statsmagten og andre særinteresser, ligesom domstolene har den meget væsentlige funktion, at de ved behandlingen af retssager udøver kontrol med den offentlige forvaltning som forudsat i grundloven.

For at sikre, at adgangen til domstolene ikke kun er forbeholdt den økonomisk privilegerede del af befolkningen, er der fastsat regler om fri proces i retsplejeloven, som giver personer, der opfylder visse betingelser, mulighed for en offentligt finansieret domstolsprøvelse. Udgifterne til domstolsprøvelse kan dog også være dækket af en retshjælpsforsikring. I Danmark er retshjælpsforsikringer medtaget som et obligatorisk element i familie-/indboforsikringer (en generel forsikring) samt i kaskoforsikringer til hus, bil og båd (forsikringer der knytter sig til den forsikrede genstand). Ca. 95 pct. af befolkningen har tegnet en familie-/indboforsikring og dermed også en retshjælpsforsikring.⁴ Derimod er det ikke som i visse andre lande muligt at tegne en selvstændig retshjælpsforsikring.⁵ Retshjælpsforsikringen går forud for

³ Se bl.a. justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 903 (Alm. Del) 2016/2017 fra Folketingets Retsudvalg.

⁴ Betænkning 1436/2014, s. 166-167 og Astrid Mavrogenis: *Fri Proces Retshjælp*, 2012, s. 56. En undersøgelse foretaget af Advice AVS for Danske Advokater i 2012 viste dog, at det var 94 % af befolkningen, som havde en retshjælpsforsikring, jf. *Retshjælpsforsikringen er fejlbehæftet – og trænger til et eftersyn* af Danske Advokater og Advice AVS 2013.

⁵ Det tyske selskab Help Forsikring tilbyder dog advokatforsikringer i Skandinavien, som dækker advokatbistand ved retshjælpsbehov, konflikter og retssager indenfor visse områder.

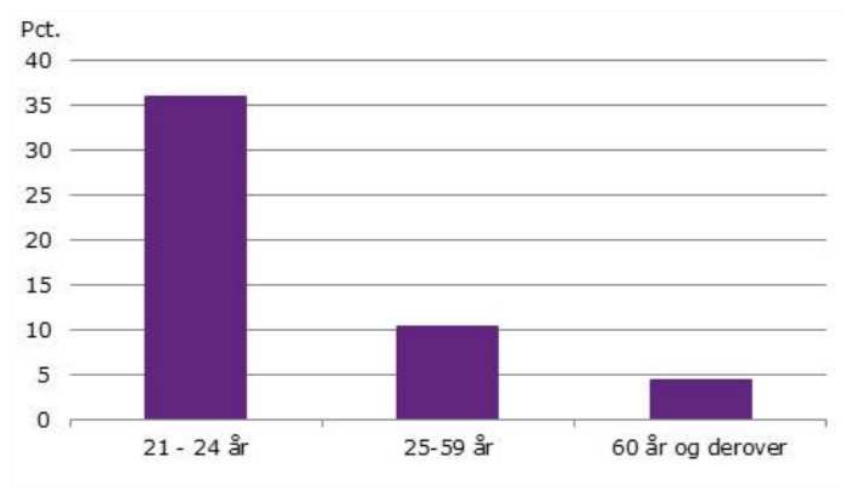
fri proces. Det vil sige, at når borgeren har en retshjælpsforsikring, kan der som udgangspunkt ikke opnås fri proces til at føre en sag ved domstolene.

2. Anvendelse af retshjælpsforsikring og fri proces

Ca. 5 % af befolkningen står uden forsikringsdækning. Undersøgelser viser, at der navnlig er tale om unge og personer med lave indkomster. Som det fremgår af figur 1 nedenfor har mere end 35 % af de 21-24-årige ikke en indboforsikring, mens andelen for personer over 60 år er helt nede på under 5 %.⁶

Figur 1⁷

Andel uden indboforsikring (pct.)

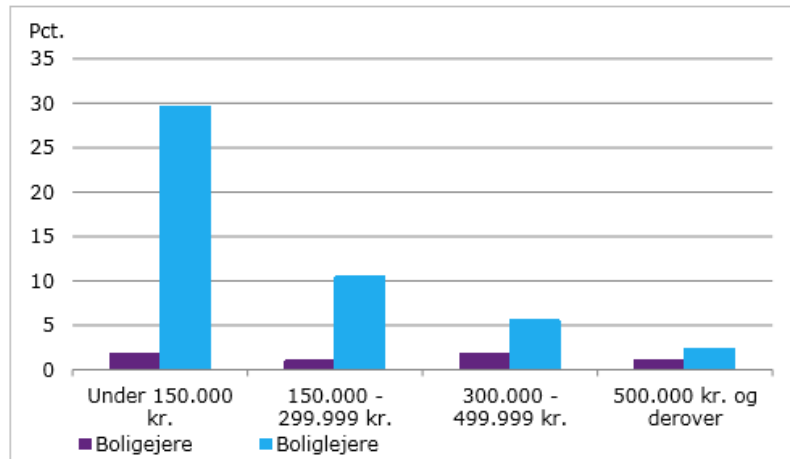

Der ses også at være en sammenhæng mellem lav indkomst og forsikring, jf. figur 2 nedenfor, der viser andelen af ejere og lejere uden indboforsikring fordelt på indkomst. Som det fremgår, er personer med lav indkomst overrepræsenteret i den uforsikrede gruppe, og der er typisk tale om personer med lejebolig.

⁶ Tallene virker umiddelbart høje set i forhold til antagelsen om, at ca. 95 % af befolkningen skulle have en indboforsikring. Beregningerne stammer fra Forsikring & Pension og er udarbejdet på baggrund af tal fra Danmarks Statistiks Forbrugsundersøgelse. Ifølge denne undersøgelse er det også kun ca. 90 % af befolkningen, der har en indboforsikring. Disse tal afviger således fra andre antagelser om ca. 95 %, men viser under alle omstændigheder en tendens i forsikringstegningen.

⁷ Figuren stammer fra Forsikring & Pension: *Unge sløser med forsikringen*, 2013.

<http://www.forsikringogpension.dk/presse/nyheder/2013/Sider/Unge-sloeser-med-forsikringen.aspx>

Figur 2⁸

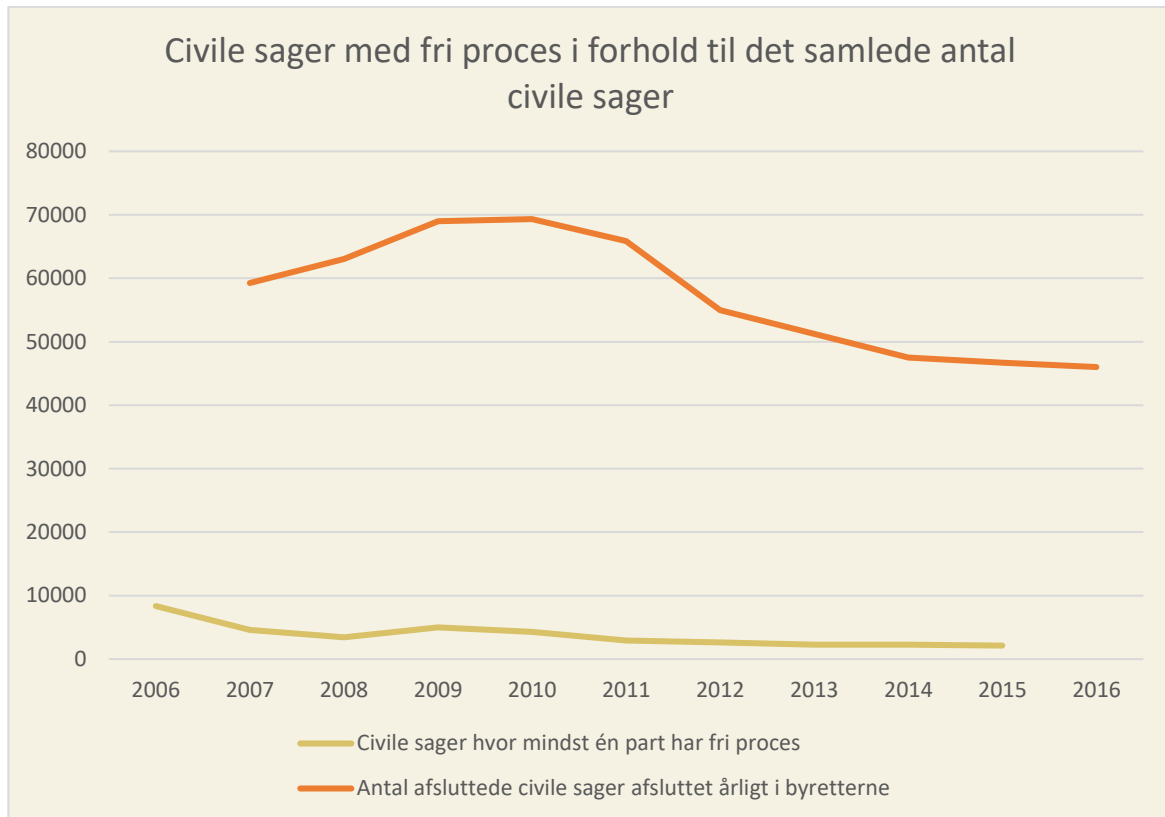
Selv om de unge og personer med lav indkomst er overrepræsenteret i den uforsikrede gruppe, er der stadig mange borgere med mindre økonomiske og personlige ressourcer, som har en retshjælpsforsikring gennem deres indboforsikring. Det er derfor vigtigt, at forsikringsproduktet rammer bredt, og at forsikringen ikke i sig selv bliver en hindring for de økonomisk svage borgeres adgang til domstolene. Dette gælder ikke mindst for den del af befolkningen, som kunne have anvendt ordningen om fri proces, hvis de ikke havde haft en retshjælpsforsikring.

Antallet af sager med fri proces er faldet med 54 % fra 2007-2015, uden vi med sikkerhed kender baggrunden herfor. Justitsminister Søren Pape Poulsen (K) har tidligere i forbindelse med besvarelsen af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg forklaret dette fald med henvisning til bl.a. det generelle fald i det samlede antal civile sager.⁹ Som det fremgår af figur 3 nedenfor, begyndte det samlede antal civile sager dog først at falde lidt efter 2010 med et efterfølgende større fald fra 2011, mens antallet af sager med fri proces har været faldende siden 2006. Det ses samtidig, at i den periode, hvor antallet af sager med fri proces faldt med 54 % (2007-2015), faldt det samlede antal civile sager kun med 21 %.¹⁰ Det generelle fald i civile sager kan derfor kun forklare en mindre del af faldet i sager med fri proces.

⁸ Figuren stammer fra Forsikring & Pensions analyserapport 2013: *Den uforsikrede restgruppe og forsikringssvindler*, side 9. http://www.forsikringogpension.dk/presse/Statistik_og_Analyse/analyser/Documents/uforsikrede_restgruppe_og_forsikringssvindler.pdf

⁹ Justitsministerens besvarelse af spørgsmål 482 (Alm.del), 2016-17.

¹⁰ De bagvedliggende tal fremgår af spørgsmål 482 (Alm.del), 2016-17.

Figur 3¹¹

Justitsministeren henviste endvidere til ændringen af retsplejelovens regler om fri proces pr. 1. januar 2007, indførelsen af småsagsprocessen pr. 1. januar 2008 og ændrede regler for betalingspåkrav pr. 1. oktober 2011. Ændringen af retsplejeloven i 2007, hvor retshjælpsforsikring i højere grad blev gjort primær i forhold til fri proces, kan muligvis forklare faldet i antal sager med fri proces fra 2006 til 2007 (og til dels i 2008). Sagsantallet steg dog igen i 2009, hvorefter det har været faldende lige siden, hvilket lovændringen i 2007 ikke kan forklare. Indførelsen af småsagsprocessen og de ændrede regler for betalingspåkrav kan næppe heller forklare det store fald i sager med fri proces.

Justitsministeren har således ikke været i stand til at give en fuld tilstrækkelig forklaring på, hvorfor antallet af civile sager med fri proces er faldet så drastisk, herunder om adgangen til domstolsprøvelse for den økonomisk mindre privilegerede del af befolkningen reelt er blevet forringet. En del af de personer, som tidligere fik adgang til domstolene gennem fri proces, er uden tvivl at finde i retshjælpsforsikringsordningen. Det har imidlertid ikke været muligt at få data, der viser, i hvilken grad dette gør sig gældende.

Samtidig har forsikringsordningen en række begrænsninger, der har betydning for alle forsikringstagerne, men som særligt rammer den del af befolkningen, som ikke selv har råd til at betale omkostningerne til domstolsprøvelse. I det følgende redegøres der kort for de begrænsninger, som i

¹¹ Kilde: Domstolsstyrelsens mail til Justitia af 12. maj 2016 og statistikbasen på www.domstol.dk

særlig grad skaber en social skævhed i adgangen til domstolene. For en nærmere gennemgang af hele retshjælpsforsikringsområdet henvises der til Justitias hovedanalyse om emnet.¹²

3. Begrænsninger i retshjælpsforsikringerne

3.1 Sagsområder

Selv om ca. 95 pct. af befolkningen har en retshjælpsforsikring, betyder dette ikke, at disse personer er garanteret dækning af deres omkostninger, når de skal have prøvet en sag ved domstolene. En række helt almindelige sagsområder er nemlig undtaget forsikringsdækning.¹³

SAGER UNDTAGET FORSIKRINGSDÆKNING

- Tvister vedr. forsikringstagers erhvervsudøvelse, herunder f.eks. arbejdsskader.
- Tvister med myndigheder i skatte- eller afgiftsspørgsmål.
- Tvister om separation, skilsmisse, forældremyndighed, samvær og underholdspligt.¹⁴
- Tvister om formueforhold, ejendomsret, samejeforhold opstået i forbindelse med indgåelse eller opløsning af ægteskab, registreret partnerskab, andre samlivsformer og interessentskab.
- Tvister i forbindelse med dødsbobehandling og arv.
- Private injuriersager.¹⁵
- Straffesager.¹⁶
- Inkassosager mod forsikringstager.¹⁷

For nogle af de undtagne sagsområder kan borgeren evt. finde alternative godtgørelsesmetoder eller retshjælpsmuligheder. F.eks. kan borgeren i ansættelsessager evt. være repræsenteret ved en fagforening, og i straffesager kan sigtede/tiltalte i de fleste tilfælde få en advokat beskikket af staten. Endvidere gælder der i de fleste skatte- og afgiftssager en særlig godtgørelsesordning.¹⁸

I tilfælde, hvor en sag er undtaget forsikringsdækning, kan borgeren også ansøge om fri proces, hvilket dog som udgangspunkt kræver, at betingelserne er opfyldt, herunder at borgerens indkomst ikke overstiger de fastsatte grænser.¹⁹ I 2015 var det 71,7 % af alle borgere i samlivsforhold og 21,76 % af alle

¹² Link indsættes

¹³ De fælles forsikringsvilkår pkt. 5.

¹⁴ Dog dækkes tvister i anden instans, hvor forsikringstager har fået helt eller delvist medhold i første instans, og tvister som føres ved udenlandsk domstol.

¹⁵ Dog dækkes sager, hvor forsikringstager som sagsøger får medhold i samtlige påstande, og sager hvor forsikringstager som sagsøgt frifindes for samtlige påstande.

¹⁶ Dog dækkes omkostninger til civile tvister, som afgøres i forbindelse med en straffesag.

¹⁷ Dog dækkes sager, hvor der er berettiget tvivl om fordringens eksistens og/eller størrelse.

¹⁸ Ifølge skatteforvaltningslovens § 52, stk. 1, ydes hel/delvis godtgørelse af udgifterne til sagkyndig bistand i borgeres sager.

¹⁹ Betingelserne findes i retsplejelovens §§ 325-329.

enlige borgere, som ikke opfyldte indkomstgrænsen.²⁰ Disse personer kan således ikke få adgang til domstolsprøvelse, medmindre de selv kan finansiere omkostningerne.

INDKOMSTGRÆNSER FOR FRI PROCES

I 2017 må en enlig ansøgers indtægtsgrundlag ikke overstige 315.000 kr. Lever ansøgeren i et samlivsforhold, må parrets samlede indtægtsgrundlag ikke overstige 400.000 kr.

De anførte beløb forhøjes med 55.000 kr. for hvert barn, herunder stedbørn og plejebørn, under 18 år, som enten bor hos ansøgeren eller i overvejende grad forsørges af denne.

Det er ikke nemt at finde løsninger på problemet med de undtagne sagsområder. Så længe retshjælpsforsikringerne er en del af familie-/indboforsikringen, er dækningsbegrænsningen af stor betydning for forsikringsselskaberne, som gerne vil holde udgifterne på et niveau, der afspejler den (ekstra) indtægt retshjælpsforsikringen måtte udgøre. Hvis dækningsområdet skal udvides, må det antages at medføre en fordyrelse af familie-/indboforsikringen, som forsikringstagerne måske ikke er villige til at betale. Det kan overvejes at udskille retshjælpsforsikringen til en selvstændig forsikring, men der vil formentlig være en stor del borgere, som vil fravælge en sådan forsikring, hvilket vil medføre en væsentlig ringere dækningsgrad end i dag. En sådan løsning vil formentlig også blive dyrere for borgerne. Det kan også overvejes, om der vil være efterspørgsel på en ekstra retshjælpsforsikring, som dækningsmæssigt kan supplere den eksisterende retshjælpsforsikring i familie-/indboforsikringerne. Løsningen kan sammenlignes med det produkt, der udbydes af Sygeforsikringen Danmark, hvor borgere mod betaling til forsikringen får tilskud til en række sundhedsydelser i tillæg til bidraget fra den offentlige sygeforsikring. En sådan forsikring udbydes allerede til borgere i Skandinavien af det tyske forsikringsselskab Help. Forsikringen, der koster ca. 5.000 kr. årligt for privatpersoner, supplerer den danske retshjælpsforsikring, herunder på dækningsområderne. Forsikringen er dog næppe alment kendt her i landet.

Det anbefales, at Justitsministeriet tager kontakt med Forsikring & Pension med henblik på iværksættelse af en undersøgelse af, om der kan være efterspørgsel på en supplerende retshjælpsforsikring gennem de danske forsikringsselskaber. Hvis undersøgelsen viser, at der ikke er tilstrækkelig interesse hos forsikringstagerne til, at selskaberne ønsker at udbyde en sådan forsikring, anbefales det, at indkomstgrænsen for fri proces forhøjes på de områder, som er undtaget forsikringsdækning. Dette vil kunne skabe en mere lige adgang til domstolsprøvelse på de omhandlede sagsområder, idet flere borgere med lav indtægt vil kunne få en reel adgang til domstolene.

²⁰ Supplerende besvarelse af spørgsmål nr. 83 (Alm. del), 2016-17).

3.2 Forsikringernes dækningsloft

Forsikringsselskabets erstatningspligt er for hver forsikringsbegivenhed begrænset til det dækningsloft, som er fastsat i den individuelle police eller i forsikringsvilkårene.²¹ Eventuelle udgifter over dækningsloftet skal forsikringstageren selv betale. I april 2013 henstillede Forsikring & Pension, at dækningsloftet blev hævet til mindst 175.000 kr.,²² og langt de fleste forsikringsselskaber har efterkommet denne henstilling. Der er dog stadig forskel på, hvordan forsikringsselskaberne dækker på dette punkt.²³

Ifølge Forsikring & Pension er det kun i ca. 1 % af sagerne, at forsikringstageren når dækningsloftet.²⁴ Det må imidlertid formodes, at der kan være større mørketal forbundet med denne udregning, idet der må antages at være en række sager, der ikke bliver anlagt, eller som bliver løst ved et mindre fordelagtigt forlig, hvis forsikringstageren på forhånd har udsigt til at gennembyrde dækningsloftet. Det må ligeledes antages, at der er forsikringstagere, som undlader at anke sager, hvis det kan bringe omkostningerne over dækningsloftet. Hertil kommer, at de sager, der vindes af forsikringstageren, ikke kan være indgået i beregningerne.

Der kan ansøges om offentlig dækning af de omkostninger, som overstiger forsikringens dækningsloft efter retsplejelovens § 329 eller § 336.

RETSPLEJELOVENS § 329

Civilstyrelsen kan uden for de tilfælde, der er nævnt i retsplejelovens almindelige regler om fri proces, meddele en part fri proces, når særlige grunde taler for det. Dette gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation. I tilfælde med retshjælpsforsikring er det også en betingelse, at det skal være åbenbart, at sagens omkostninger ikke kan holdes inden for forsikringens maksimum, og at dette er rimeligt begrundet i sagens karakter eller sagens omstændigheder i øvrigt.²⁵ Ansøgning skal være indgivet i rimelig tid inden sagens afslutning. Hvis der ansøges for sent, risikerer ansøgeren, at ansøgningen afslås.²⁶ Der er selvfølgelig sager, hvor det allerede ved sagens anlæg vil være klart, at sagens omkostninger vil overstige forsikringsdækningen, men der er også sager, som udvikler sig på en sådan måde, at dette først står klart på et senere tidspunkt. Hvis betingelserne i § 329 for at meddele fri proces på trods af en retshjælpsforsikring er til stede, skal der foretages en sædvanlig vurdering af, om de øvrige betingelser for at meddele fri proces er opfyldt.

²¹ De fælles forsikringsvilkår pkt. 8.3.

²² Forsikring & Pensions henstilling om højere dækning på retshjælpsforsikringen, 12. april 2013.

²³ Ét mindre lokalt forsikringsselskab har dog oplyst, at de har en maksimumsdækning på 75.000 kr. pr. instans. Andre steder ses der også dækningsloft på op til 225.000 kr. Hos visse forsikringsselskaber stiger dækningen, hvis forsikringstageren har fået medhold i første instans, og modparten anker sagen.

²⁴ Forsikring & Pensions henstilling af 12. april 2013. På dette tidspunkt var dækningsloftet hos forsikringsselskaberne i øvrigt lavere.

²⁵ Lovforslag nr. L 132 af 30. marts 2005, bem. til § 329.

²⁶ Astrid Mavrogenis: *Fri proces Retshjælp*, s. 151-157.

RETSPLEJELOVENS § 336

Civilstyrelsen kan også beslutte at godtgøre den del af omkostningerne, som har oversteget forsikringens dækningsloft. De øvrige betingelser for fri proces, herunder indkomstbetingelsen skal være opfyldt. Endvidere skal sagens karakter eller omstændighederne i øvrigt kunne begrunde, at omkostningerne ikke har kunnet afholdes inden for forsikringens dækningsloft. Det kan f.eks. være, når der kun er tale om en mindre overskridelse, eller når ansøgeren – efter at have fået medhold i første instans – taber ankesagen og skal betale sagsomkostninger for to instanser.²⁷ Ansøgning om godtgørelse efter § 336 kan først indgives, når omkostningerne har overskredet dækningsloftet. Dette vil ofte først være tilfældet på et sent tidspunkt, evt. først ved sagens afslutning. Bestemmelsen anvendes ikke så ofte i praksis. Ifølge Civilstyrelsen blev § 336 anvendt 9 gange i 2014, 12 gange i 2015 og 4 gange i 2016.²⁸

Muligheden for at ansøge om supplerende dækning efter retsplejelovens § 329 og § 336 løser under alle omstændigheder ikke alle problemer. Begge bestemmelser har en række forskellige begrænsninger i deres anvendelse, og borgeren skal træffe en række beslutninger om sagens prøvelse i uvished om dækning af de yderligere omkostninger. Der er formentlig en del forsikringstagere, som undlader at prøvet deres sag ved domstolene, fordi retsplejelovens § 329 og § 336 ikke giver tilstrækkelig tryghed for finansieringen af de omkostninger, som overstiger forsikringsdækningen, ligesom der formentlig er borgere, som af samme årsag undlader at prøve en sag i ankeinstansen, selvom de har vundet sagen i første instans.

Problemstillingen kan illustreres med et beregningseksempel og en case indhentet fra et advokatfirma:

BEREGNINGSEKSEMPEL – DÆKNINGSLOFT 125.000 KR.

En person kræver dækning på en firmapensionsordning, efter den pågældende er blevet syg og ikke længere modtager løn. Ved dækning på 60 % af en månedsløn på 40.000 kr. i 10 år bliver sagsværdien 3,6 mio. kr., som der skal betales rets- og berammelsesafgift af. Sammen med de øvrige udgifter til advokatsalær og gebyr til Arbejdsmarkedets Erhvervs sikring betyder dette, at den pågældende – hvis indkomstbetingelserne for fri proces ikke er opfyldt – risikerer en egenbetaling på over 300.000 kr. alene i første instans.

²⁷ Lovforslag nr. L 132 af 30. marts 2005, bem. til § 329.

²⁸ Civilstyrelsens mail til Justitia af 16. juni 2017.

CASE – DÆKNINGSLOFT 125.000 KR.

En kvinde, der ikke opfyldte indkomstgrænsen for fri proces, blev i 2009 involveret i et færdselsuheld, som medførte piskesmæld. Arbejdsskadestyrelsen (nu Arbejdsmarkedets Erhvervssikring) vurderede erhvervsevnetabet til under 15 %, idet sygemeldingen ca. 2 år efter ulykken og den senere overgang til fleksjob ikke blev anset for at være en følge af ulykken. I juli 2013 blev der anlagt en retssag om 25 % erhvervsevnetab. Sagen blev undervejs forelagt Retslægerådet om medicinsk sammenhæng, ligesom den på ny blev forelagt Arbejdsmarkedets Erhvervssikring, som fastholdt sin tidligere vurdering. Ved byrettens dom i januar 2017 fik kvinden medhold og blev tilkendt erstatning på 863.500 kr. + renter og 100.000 kr. i sagsomkostninger. Forsikringsselskabet ankede dommen, inden betalingsfristens udløb. Hvis kvinden taber ankesagen, risikerer hun en egenbetaling på over 350.000 kr. Derfor blev der forsøgt indgået forlig, men forsikringsselskabets tilbud var for ringe. Sagen er endnu ikke afsluttet.

Eksemplerne viser, at i sager med højere sagsværdi kommer forsikringstageren nemt til at stå i en situation, hvor spørgsmålet om domstolsprøvelse skal afvejes nøje i forhold til den økonomiske risiko, hvis sagen tabes. Dette gælder både domstolsprøvelse i første og anden instans, herunder også tilfælde hvor forsikringstageren har vundet sagen i første instans, og modparten anker dommen. Hvis der ikke er tryghed for, at omkostningerne kan dækkes på anden måde, vil der formentlig være mange forsikringstagere, der ikke tør løbe den økonomiske risiko ved domstolsprøvelse, som i de nævnte eksempler kan være på langt over 250.000 kr. (hvis dækningsloftet havde været på 175.000 kr.).²⁹ Disse borgere kan derfor være nødsaget til at opgive deres krav, give efter for modpartens krav eller indgå et mindre fordelagtigt forlig. Disse bekymringer har borgere med fri proces ikke, idet denne ordning ikke har noget dækningsloft (med mulighed supplerende dækning).

Det anbefales, at Justitsministeriet kontakter Forsikring & Pension samt forsikringsselskaberne med henblik på en afklaring af, om det maksimale dækningsloft kan forhøjes til et niveau, som også kan dække omkostningerne i sager med en højere sagsværdi. Dette kan ske ved en henstilling fra Forsikring & Pension om generel forhøjelse af dækningsloftet i første instans og fastsættelse af supplerende dækningsloft i anden instans, når forsikringstageren vinder sagen i første instans, og modparten anker dommen.

Hvis dækningsloftet ikke kan hæves til et tilfredsstillende niveau, anbefales en lempelse af betingelserne for at anvende de supplerende regler i retsplejelovens § 329 og § 336, således at der sikres en højere grad af tryghed for personer, der vil have deres sag prøvet ved domstolene. Dette gælder selvfølgelig ikke mindst for den persongruppe, der opfylder indkomstgrænsen for fri proces, og som i disse tilfælde ville

²⁹ I de nævnte eksempler var dækningsloftet på 125.000 kr., men i dag anvendes som nævnt typisk dækningsloft på 175.000 kr.

have haft en større økonomisk tryghed, hvis de ikke havde haft en retshjælpsforsikring, som går forud for fri proces.

Særligt for så vidt angår retsplejelovens § 336 bemærkes, at forsikringstagerens økonomiske forhold kan have ændret sig fra det tidspunkt, hvor ansøgeren opnåede forsikringsdækning til domstolsprøvelse, til tidspunktet for ansøgningen om dækning af omkostninger over dækningsloftet. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis ansøgeren har børn, der i mellemtiden er fyldt 18 år, og som derfor ikke længere medfører forhøjelse af indkomstgrænsen, eller hvis ansøgers arbejdsmæssige situation har ændret sig.³⁰ Justitia anbefaler derfor en ændring af retsplejelovens § 336, så betingelserne for efterfølgende omkostningsgodtgørelse skal vurderes ud fra forholdene på tidspunktet for sagens anlæg.³¹

Det kan naturligvis også overvejes at gøre en forhøjelse af retshjælpsforsikringens dækningsloft til en del af en supplerende retshjælpsforsikring, jf. anbefalingen ovenfor vedrørende sagsområderne. Det findes også i det omtalte forsikringsprodukt fra det tyske forsikringselskab Help. Det må dog antages, at en sådan mulighed særligt vil blive benyttet af borgere med gode økonomiske og personlige ressourcer, mens andre borgere fortsat vil stå i en situation, hvor dækningsloftet – uagtet reglerne i retsplejelovens § 329 og § 336 – reelt forhindrer dem i at få prøvet sager med høj sagsværdi ved domstolene.

3.3 Forsikringstageren skal selv betale nogle af omkostningerne

Retshjælpsforsikringen dækker som udgangspunkt ikke omkostninger ved indledende undersøgelser som f.eks. sagkyndige undersøgelser, der har til formål at fastlægge, hvorvidt der er grundlag for at føre en sag.³² Omkostningerne afhænger naturligvis af undersøgelsens karakter, og der kan i visse sager være tale om meget høje beløb. Det gælder f.eks. i sager om mangler ved fast ejendom, hvor der ofte skal iværksættes nærmere undersøgelser til afklaring af, om forsikringstageren overhovedet har en sag, der kan anmeldes til forsikringsselskabet.

Forsikringen dækker heller ikke udgifter til almindelig advokatrådgivning. Dette gælder som udgangspunkt også advokatens vurdering af, om forsikringstageren har en sag, der er dækket af forsikringen, og anmeldelsen af sagen til forsikringsselskabet.³³ Advokaten kan derfor opkræve salær for dette arbejde, hvis borgeren forinden er blevet opmærksom herpå. Omkostningerne afhænger bl.a. af sagens kompleksitet og varighed, typen af advokatfirma og den sagsbehandlende advokat (advokatfuldmægtig, advokat eller partner i advokatfirmaet). Det almindelige salær til en advokat ser ud til at ligge på ca. 2.500 kr. i timen. Det betyder, at indledende advokatarbejde på f.eks. to timer vil koste 5.000 kr. I komplicerede sager vil betalingen dog kunne være langt højere.

³⁰ Retsplejerådet redegørelse fra 2012 om retshjælp ved advokat m.v., s.55.

³¹ Denne anbefaling findes også i Justitias analyse: *Fri proces – har danskerne reelt adgang til domstolene?* http://justitia-int.org/wp-content/uploads/2016/05/Analyse-Fri-Proces-har-danskerne-reelt-adgang-til-domstolene_Maj16-4.pdf

³² Udgifter til syn og skøn og andre undersøgelser afholdt før sagens krav er afklaret, regnes ifølge Ankenævnet for Forsikring ikke for afholdt med rimelig grund, jf. bl.a. afgørelse af 19. april 2017 i sag nr. 90303. Såfremt undersøgelserne munder ud i, at det kan konstateres, at der er en tvist, vil forsikringstageren dog muligvis kunne opnå efterfølgende dækning, jf. Wiisbye: *Retshjælpsforsikringen*, side 73.

³³ Ankenævnets afgørelse af 25. maj 1999 i sag nr. 49.071 og afgørelse af 5. august 2015 i sag nr. 87.927.

I sager med fri proces er foranstaltninger, som med rette er foretaget, inden der er meddelt fri proces, derimod dækket af bevillingen, jf. retsplejelovens § 331, stk. 4, 2. pkt. Både udgifter til indledende undersøgelser og indledende advokatbehandling kan dækkes, når foranstaltningerne anses for foretaget med rette i forhold til den konkrete sag. Det er retten, som afgør dette.³⁴

Hertil kommer, at forsikringstageren skal betale selvrisiko,³⁵ som med ganske få undtagelser er på 10 % af sagens værdi, dog mindst 2.500 kr.³⁶ Der beregnes dog ikke selvrisiko, hvis forsikringstageren opfylder de økonomiske betingelser for fri proces.³⁷

Selv i tilfælde med forsikringsdækning er der således en del udgifter, som forsikringstageren selv kan komme til at betale. Alene selvrisiko og indledende advokatarbejde vil i de mest simple sager med lav sagsværdi ligge på ca. 7.500 kr.³⁸ Hvis der også er behov for indledende undersøgelser, vil de samlede udgifter i en sådan sag hurtigt kunne komme op på 20.000 kr.³⁹ Udgifter i denne størrelsesorden er særligt en barriere for de økonomisk svage borgeres mulighed for at få prøvet deres ret gennem deres retshjælpsforsikring. Samtidig kan det stille personer, som opfylder indkomstgrænserne for fri proces, ringere, end hvis de ikke havde haft forsikring. Denne gruppe er nemlig alene undtaget udgifterne til selvrisiko, men ikke de øvrige udgifter. I en simpel sag med lav sagsværdi vil de derfor kunne risikere en regning på f.eks. 17.000 kr., hvis der er behov for en indledende undersøgelse, og vedkommende skal betale for indledende advokatarbejde.

Det anbefales, at der generelt skabes mulighed for dækning af udgifterne til indledende undersøgelser og advokatarbejde, når disse foranstaltninger er iværksat med rette. Dette kan ske ved indføjelse af en bestemmelse som retsplejelovens § 331, stk. 4, 2. pkt., i de fælles forsikringsvilkår.

Der bør herudover foretages en nærmere undersøgelse af praksis i henholdsvis forsikringsregi og fri proces-regi i forhold til, hvilke omkostninger der dækkes under de to ordninger. Undersøgelsen skal anvendes til sikring af, at borgere med forsikringsdækning ikke stilles ringere end borgere, der kan opnå fri proces (bortset fra betaling af selvrisiko).

3.4 Det kan være en lang og besværlig proces

Processen frem til domstolsprøvelse kan være lang og besværlig – særligt når forsikringen ikke umiddelbart dækker sagens omkostninger. Det går særligt ud over den mere ressourcetsvage del af befolkningen, som kan have svært ved både at gennemskue og deltage i en lang juridisk proces, og som oftere vil stå i en situation, hvor den endelige afgørelse af sagen har afgørende betydning for deres livsførelse.

³⁴ Astrid Mavrogenis *Fri Proces retshjælp* (2012), s. 191-193 og den her anførte domstolspraksis.

³⁵ De fælles forsikringsvilkår pkt. 8.1 og 8.2.

³⁶ Der er dog også eksempler på andre selvriskobeløb, f.eks. 3.900 kr. pr. instans.

³⁷ De fælles forsikringsvilkår pkt. 8.2.

³⁸ Selvriskoen er minimum 2.500 kr. og to timers advokatarbejde koster ca. 5.000 kr.

³⁹ F.eks. kostede en rapport fra en rådgivende ingeniør 11.500 kr. i en sag, som Ankenævnet for Forsikring afgjorde den 5. august 2015 (sag nr. 87927).

Inden sagen overhovedet kan gå i gang, skal forsikringstageren først udnytte eventuelle klagemuligheder hos offentlige myndigheder, ligesom forsikringstageren først skal benytte eventuelle muligheder for at få tvisten behandlet ved et klagenævn.⁴⁰ Herefter skal forsikringstageren bruge tid på at finde en advokat, der vil påtage sig sagen. Det er ikke altid nemt, idet over halvdelen af landets advokater ikke ønsker at føre sager, der er dækket af en retshjælpsforsikring.

MANGE ADVOKATER FØRER IKKE RETSHJÆLPSFORSIKRINGSSAGER

En undersøgelse fra 2010-2011 viste, at over 54 % af advokaterne aldrig eller kun helt undtagelsesvist førte sager dækket af retshjælpsforsikring. 2/3 af de adspurgte advokater angav økonomi som årsag hertil, og 94 % af advokaterne vurderede, at sagerne generelt ikke gav et tilfredsstillende økonomisk resultat. Blandt de advokater, som valgte at føre sager dækket af en retshjælpsforsikring, var den hyppigst forekommende begrundelse (37,9 %), at de i forvejen kendte klienten, mens kun 4,1 % angav, at det var økonomisk fordelagtigt. Undersøgelsen viste også, at der ofte er uenighed mellem advokaten og forsikringselskabet om størrelsen af salæret, idet 77 % af de adspurgte advokater oplevede, at der ofte/næsten altid/altid var tvist om salæret.⁴¹

Hvis forsikringstageren får afslag på dækning, skal den pågældende – inden afslaget kan indbringes for Ankenævnet for Forsikring – først klage til forsikringselskabet.⁴² Såfremt selskabet (fortsat) ikke giver medhold eller ikke besvarer klagen, kan sagen indbringes for Ankenævnet, som har en sagsbehandlingstid på op til 8 måneder.

Ved manglende forsikringsdækning kan forsikringstageren også vælge at ansøge om fri proces, hvis betingelserne er opfyldt. Sager om fri proces har typisk også en lang sagsbehandlingstid. Civilstyrelsen – der træffer afgørelse om fri proces i første instans – har en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på ca. 10 uger,⁴³ og Procesbevillingsnævnet – som er klageinstans – har en gennemsnitlig sagsbehandlingstid på over 10 uger.⁴⁴

Hertil kommer udarbejdelse af processkrifter mellem parterne, berammelsestiderne ved domstolene, sagens varighed og domsafsigelsen. Berammelsestiderne varierer betydeligt fra retskreds til retskreds. I den hurtigste ret er berammelsestiden ca. 4 uger for en civil sag af en dags varighed. Blandt de mere langsomme retter er berammelsestiden ca. 8-9 måneder.⁴⁵ Domsafsigelsen kan tage op til 2 måneder.⁴⁶

⁴⁰ De fælles forsikringsvilkår pkt. 3.3 og 3.4.

⁴¹ Danske Advokater og Advokatsamfundets undersøgelse af advokaters syn på offentlig retshjælp ved advokat, fri proces og retshjælpsforsikring, side 23-30. Undersøgelsen er foretaget af SFI Survey i 2010-2011 og bygger på besvarelser fra 1803 advokater. Se tillige Retshjælpsforsikringen er fejlbehæftet – og trænger til et eftersyn, Hvidbog fra Danske Advokater 2012, side 18 og 19.

⁴² Ankenævnet for Forsikrings klageguide <http://ankeforsikring.dk/klageguide/Sider/klageguide.aspx>

⁴³ Oplyst af Civilstyrelsen til Justitia ved mail af 12. juni 2017.

⁴⁴ Procesbevillingsnævnets årsberetning 2016, s. 129.

⁴⁵ Statistikken kan findes på domstol.dk under 'tal og fakta' ved den enkelte byret.

<http://www.domstol.dk/BORNHOLM/TALOGFAKTA/SAGSBEHANDLING/Pages/default.aspx>

<http://www.domstol.dk/Naestved/talogfakta/sagsbehandlingstider/Pages/default.aspx>

⁴⁶ Jf. retsplejelovens § 219, stk. 3, hvor fristen for domsafsigelse kan være op til 2 måneder efter endt forhandling afhængigt af sagstype.

Tidsperspektivet for en person, der ønsker at anvende sin retshjælpsforsikring, er således meget svingende afhængig af bl.a. sagens karakter, retskredsen, og om sagen i tilfælde af afslag skal påklages til Ankenævnet for Forsikring, og/eller der skal ansøges om fri proces.

Variationen i forsikringsregi kan illustreres med eksemplerne nedenfor, som tager udgangspunkt i det tidspunkt, hvor forsikringstageren skal finde en advokat, der vil påtage sig sagen. Eventuel tid, der er gået med at klage til offentlige myndigheder eller indbringe sagen for et privat klagenævn, er således ikke medregnet. Endvidere er sagens varighed ved domstolene ikke medregnet.

Forsikringstager A finder hurtigt en advokat, der straks anmelder sagen til forsikringselskabet. Inden for et par uger modtager advokaten forhåndstilsagn om forsikringsdækning. Advokaten sender hurtigt stævningen til retten, der 2 uger senere, når svarskrift er modtaget, berammer sagen. Berammelsestiden ved retten varierer mellem 4 uger og 9 måneder. Sagen har en meget kort varighed, men domsafsigelsen tager 8 uger.

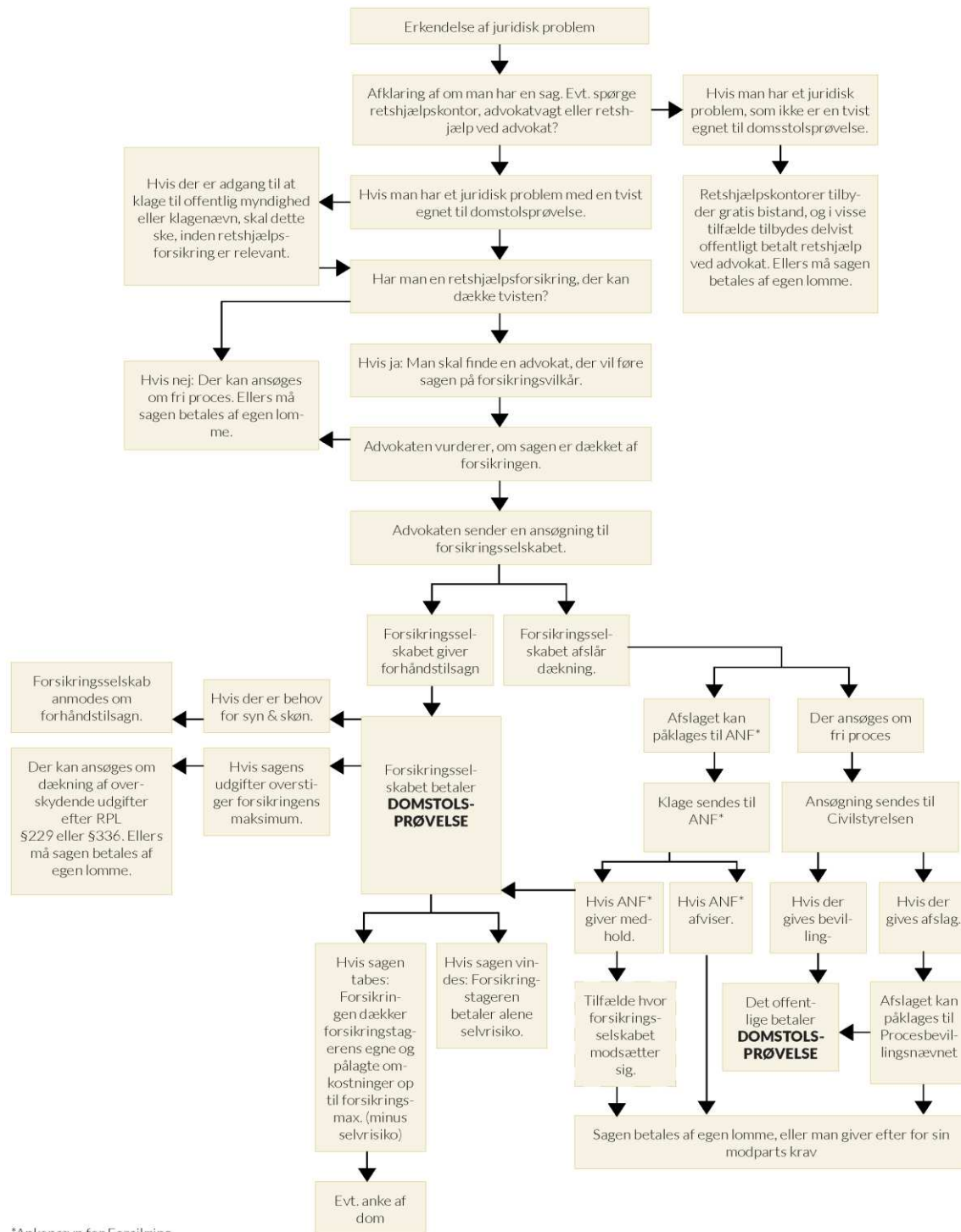
Forsikringstager B har på flere måder samme forløb som forsikringstager A ovenfor, men her skal advokaten bruge ekstra tid på at klage til forsikringselskabet og Ankenævnet for Forsikring samt afvente svar.

Sagsbehandlingstiden i de sager, hvor forsikringsselskabet giver tilsagn om dækning, giver formentlig ikke anledning til de store problemer, bortset fra eventuelle lange berammelsestider hos domstolene. Problemet opstår derimod, når forsikringsselskabet afslår dækning. Det er betænkeligt, at det skal tage så lang tid at få behandlet en klage i Ankenævnet for Forsikring, hvor sagsbehandlingstiden er op til 8 måneder, og hvor forsikringstageren er forpligtet til først at klage til forsikringsselskabet. Borgere, som forgæves har forsøgt at opnå forsikringsdækning, inden de ansøger om fri proces, udsættes således for meget lange og trættende forløb.

I figur 4 nedenfor er hele processen illustreret. Samspillet mellem ordningerne og den noget komplicerede og uoverskuelige proces – særligt når forsikringen ikke umiddelbart dækker – kan også i sig selv virke afskrækkende for mange borgere.

Figur 4

DÆKNING AF UDGIFTER TIL DOMSTOLSPRØVELSE

Det anbefales, at Justitsministeriet ser nærmere på samspillet mellem de tre underliggende ordninger om retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikringer med henblik på at sikre et bedre samspil mellem ordningerne og/eller udtænkning af et helt nyt og enkelt system med borgeren i fokus. En sådan løsning vil dog nødvendigvis have længere udsigter.

På kort sig anbefales:

- Mere borgerrettet information om alle tre ordninger og en styrkelse af den indledende retshjælp, som ofte er afgørende for, at borgeren når videre i processen på vej mod domstolsprøvelse, jf. anbefalingerne i Justitias rapport om retshjælp fra juli 2017.⁴⁷
- Foranstaltninger, som kan nedbringe sagsbehandlingstiden i Ankenævnet for Forsikring til et væsentligt lavere niveau, f.eks. 3-4 måneder.
- At der tages hensyn til langstrakte forløb hos forsikringselskaber og evt. Ankenævnet for Forsikring, når ansøgninger om fri proces skal prioriteres i Civilstyrelsen.
- At præmisserne for advokaternes medvirken i forsikringsager forbedres med henblik på at sikre borgerne en bred adgang til kvalificeret rådgivning. Dette kan ske ved at forbedre processen mellem advokat og forsikringselskab samt at forhøje salærerne, som ikke har været ændret siden den 1. januar 2009.⁴⁸ Salærforhøjelserne bør på den anden side ikke få en sådan størrelse, at forsikringsbetalingen forhøjes mærkbart.

4. Konklusion

Justitsminister Søren Pape Poulsen har tidligere afvist behovet for ændringer af ordningen om fri proces, bl.a. med henvisning til, at langt de fleste borgere har en retshjælpsforsikring, og at ordningerne supplerer hinanden.⁴⁹ Denne analyse viser imidlertid, at der er behov for ændringer af begge ordninger, hvis der skal sikres en reel og lige adgang til domstolsprøvelse.

Analysen viser, at retshjælpsforsikringerne har en række begrænsninger, som betyder, at mange borgere ikke får mulighed for at gøre deres ret gældende ved en domstol. Dette kan skyldes, at et sagsområde helt er undtaget forsikringsdækning, at processen er for tung, og/eller at dækningen på de forsikrede områder ikke er tilstrækkelig. F.eks. skal forsikringstageren selv betale selvrisiko, evt. indledende undersøgelser og evt. indledende advokatarbejde. Alene selvrisiko og indledende advokatarbejde vil i de mest simple sager med lav sagsværdi ligge på ca. 7.500 kr.⁵⁰ Hvis der også er behov for indledende undersøgelser, vil de samlede udgifter i en sådan sag hurtigt kunne komme op på 20.000 kr.⁵¹ Hertil kommer, at

⁴⁷ Justitia: Den danske retshjælpsmodel – er der lige adgang til retshjælp? fra juli 2017.

⁴⁸ Præsidenterne for Vestre og Østre Landsrets notat af 17. december 2008 om afgørelser om sagsomkostninger i civile sager.

⁴⁹ Se bl.a. justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 903 (Alm. Del) 2016/2017 fra Folketingets Retsudvalg.

⁵⁰ Selvriskoen er minimum 2.500 kr. og to timers advokatarbejde koster ca. 5.000 kr.

⁵¹ F.eks. kostede en rapport fra en rådgivende ingeniør 11.500 kr. i en sag, som Ankenævnet for Forsikring afgjorde den 5. august 2015 (sag nr. 87927).

forsikringstageren også skal betale sagsomkostninger, som overskrider forsikringens dækningsloft, hvilket er et problem i sager med høj sagsværdi som f.eks. sager om tabt arbejdsevne, der har stor betydning for forsikringstagerens eksistensvilkår. Her kan borgeren risikere at stå med en regning på langt over 250.000 kr. (hvis forsikringens dækningsloft ligger på 175.000 kr.).

Der opstår herved en social skæv adgang til retfærdighed, hvor de økonomisk mindre privilegerede borgere ikke har råd til at gøre deres ret gældende og derfor er nødt til at give efter for modpartens krav eller indgå et mindre fordelagtigt forlig.

På samme måde kan den langsommelige og komplicerede proces, som møder forsikringstageren, når forsikringsselskabet ikke umiddelbart vil dække omkostningerne til domstolsprøvelse, i nogle tilfælde også være årsag til, at der er borgere, som afholder sig fra at prøvet deres ret.

Analysen viser samtidig, at samspillet mellem forsikringsordningen og fri proces-ordningen ikke fungerer godt nok. Eftersom ordningen om fri proces som udgangspunkt ikke kan anvendes af borgere med retshjælpsforsikring, og omkostningsdækningen er bedre ved fri proces, er der borgere med retshjælpsforsikring, som er stillet ringere, end hvis de ikke havde haft en retshjælpsforsikring. Der sker herved en udhuling af ordningen om fri proces, som ellers skulle sikre, at borgernes adgang til retfærdighed blev mindre afhængig af pengepungens størrelse. Denne svækkelse af borgerens adgang til domstolene er betænkelig og må anses for at være i strid med forudsætningerne bag ordningen om fri proces.

Det anbefales derfor, at retsplejeloven ændres, således at personer, der opfylder indkomstgrænsen for fri proces, fremover kan anvende fri proces-ordningen, selvom de har en retshjælpsforsikring. Civilstyrelsen kan i så fald opkræve den del af omkostningerne, som en eventuel forsikring skal dække, hos det pågældende forsikringsselskab.

Det anbefales også, at Justitsministeriet ser nærmere på samspillet mellem de tre underliggende ordninger om retshjælp, fri proces og retshjælpsforsikringer med henblik på at sikre et bedre samspil mellem ordningerne og/eller udtænkning af et helt nyt og enkelt system med borgeren i fokus.

I øvrigt fremsættes følgende anbefalinger vedrørende den nuværende ordning med henblik på at sikre en mindre social skæv adgang til domstolene:

Justitias anbefalinger:

- Iværksættelse af en undersøgelse af, om der kan være efterspørgsel på en ekstra retshjælpsforsikring, som kan supplere de eksisterende retshjælpsforsikringer.
- Hvis forsikringsselskaberne ikke vil udbyde en supplerende retshjælpsforsikring, anbefales det, at indkomstgrænsen for fri proces forhøjes på de områder, som er undtaget forsikringsdækning.

- Retshjælpsforsikringernes maksimale dækningsloft bør forhøjes til et niveau, som også kan dække omkostningerne i sager med en højere sagsværdi, og som tager højde for ekstra omkostninger i ankeinstansen.
- Hvis dækningsloftet ikke kan hæves til et tilfredsstillende niveau, anbefales en lempelse af betingelserne for at anvende de supplerende regler i retsplejelovens § 329 og § 336 om dækning af omkostninger, der overstiger forsikringens dækningsloft.
- En ændring af retsplejelovens § 336, således at betingelserne for efterfølgende omkostningsgodtgørelse, når sagens omkostninger overstiger forsikringens dækningsloft, skal vurderes ud fra forholdene på tidspunktet for sagens anlæg.⁵²
- Indførelse af en bestemmelse i de fælles forsikringsvilkår om, at udgifter til indledende undersøgelser og advokatarbejde kan dækkes af forsikringen, når disse foranstaltninger er iværksat med rette.
- En nærmere undersøgelse af praksis i henholdsvis forsikringsregi og fri proces-regi i forhold til, hvilke omkostninger der dækkes under de to ordninger.

Da sidstnævnte anbefaling nødvendigvis vil have længere udsigter, anbefales på kort sigt:

- Mere borgerrettet information om alle tre ordninger og en styrkelse af den indledende retshjælp, som ofte er afgørende for, at borgeren når videre i processen på vej mod domstolsprøvelse, jf. anbefalingerne i Justitias rapport om retshjælp fra juli 2017.⁵³
- Foranstaltninger, som kan nedbringe sagsbehandlingstiden i Ankenævnet for Forsikring til et væsentligt lavere niveau, f.eks. 3-4 måneder.
- At der tages hensyn til langstrakte forløb hos forsikringsselskaber og evt. Ankenævnet for Forsikring, når ansøgninger om fri proces skal prioriteres i Civilstyrelsen.
- At præmisserne for advokaternes medvirken i forsikringsager forbedres med henblik på at sikre borgerne en bred adgang til kvalificeret rådgivning. Dette kan ske ved at forbedre processen mellem advokat og forsikringsselskab samt ved forhøjelse af salærene, som ikke har været ændret siden den 1. januar 2009.⁵⁴ Salærforhøjelserne bør på den anden side ikke få en sådan størrelse, at forsikringsbetalingen forhøjes mærkbart.

⁵² Denne anbefaling findes også i Justitias analyse: *Fri proces – har danskerne reelt adgang til domstolene?* http://justitia-int.org/wp-content/uploads/2016/05/Analyse-Fri-Proces-har-danskerne-reelt-adgang-til-domstolene_Maj16-4.pdf

⁵³ Justitia: Den danske retshjælpsmodel – er der lige adgang til retshjælp? fra juli 2017.

⁵⁴ Præsidenterne for Vestre og Østre Landsrets notat af 17. december 2008 om afgørelser om sagsomkostninger i civile sager.

For en nærmere gennemgang af hele retshjælpsforsikringsområdet og samtlige af Justitias anbefalinger henvises Justitias hovedanalyse.⁵⁵ Endvidere henvises til Justitias tidligere analyse om fri proces og de her fremsatte anbefalinger.⁵⁶

⁵⁵ Link indsættes

⁵⁶ Justitias analyse: *Fri proces – har danskerne reelt adgang til domstolene?* http://justitia-int.org/wp-content/uploads/2016/05/Analyse_Fri-Proces-har-danskerne-reelt-adgang-til-domstolene_Maj16-4.pdf